

מועד חורף מאוחר

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף מאוחר, תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 1261

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(20x2)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(20x1)	—	20	נקודות
פרק שלישי	—	(28x1)	—	28	נקודות
פרק רביעי	—	(12x1)	—	12	נקודות
סך הכול	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.

מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.

(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – בראשית (40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א חובה (8 נקודות), ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (12 נקודות).

1. קרא בראשית, פרק י"ח, פסוקים י"ז-ל"ג.

ענה על סעיף א (חובה).

א. "וזה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה" (פסוק י"ז).

קרא פסוקים י"ח-כ"א.

(1) באיזה עניין החליט ה' לשתף את אברהם? (4 נקודות)

(2) הסבר מדוע החליט ה' לשתף את אברהם בעניין זה. בסס תשובתך על הכתוב. (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים כ"ב-כ"ו.

יש הטוענים כי הסתירה בין עקרון הצדק שבא לידי ביטוי בפסוק כ"ג ובין עקרון הצדק שבא לידי ביטוי בפסוק כ"ד

משרתת את אברהם בהתדיינות שלו עם ה'.

(1) הסבר מהי הסתירה. (4 נקודות)

(2) הסבר כיצד השימוש בשני טיעונים סותרים משרת את אברהם בהתדיינות שלו עם ה'. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים כ"ג-ל"ב.

(1) קרא פסוק כ"ג ופסוק כ"ה.

על פי פסוקים אלה, לפי איזה עיקרון אברהם תובע מה' לנהוג? הסבר את תשובתך. (4 נקודות)

(2) אברהם יודע שבתביעותיו מה' הוא נוהג בתעוזה. הבא מפסוקים כ"ג-ל"ב שתי דוגמאות התומכות בקביעה

זו, והסבר כל דוגמה. (8 נקודות)

2. קרא בראשית, פרק כ"א, פסוקים ט'-כ"א.

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים ט'-י"ג.

(1) מה שרה תובעת מאברהם, ומהי תגובתו של אברהם על דבריה? (4 נקודות)

(2) מהי הכרעתו של ה' בעניין, וכיצד הוא מבקש להרגיע את אברהם? (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ט'-י"ג.

הכינויים שבהם ישמעאל מכונה בפסוקים אלה מלמדים על היחס של המספר ושל הדמויות בסיפור כלפיו.

פרט שלושה כינויים, והסבר על פי כל אחד מהם את היחס כלפי ישמעאל.

ג. (1) קרא פסוקים ט"ו-י"ט.

בפסוקים אלה מתוארות המצוקה הפיזית והמצוקה הרגשית של הגר התועה עם בנה במדבר.

הסבר כל אחת מן המצוקות האלה. בסס את דבריך על הכתוב. (6 נקודות)

(2) בדברי מלאך אלוהים להגר יש מענה על המצוקה הפיזית ועל המצוקה הרגשית שלה.

הבא דוגמה לכל אחד משני חלקי הקביעה הזאת, והסבר את דבריך. (6 נקודות)

3. קרא בראשית, פרק ל"ח.

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) קרא פסוקים ו'-י"א ופסוק י"ד.

ציין את הנסיבות שסיכנו את המשך הקיום של המשפחה של יהודה. (5 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ז-ל'.

האם הצליחה תמר להבטיח את המשך משפחת יהודה? נמק את תשובתך. (3 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) על פי הפרק, מצד אחד תמר מכבדת את הנורמות של החברה שבה היא חיה, ומצד אחר היא מפרה אותן.

בסס את שני חלקי הטענה על הכתוב והסבר את דבריך. (6 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ח-ל' וגם רות, פרק ד', פסוקים י"ח-כ"ב.

אף שתמר נהגה בדרך נועזת והפרה נורמות, יש לה תפקיד מכריע בתולדות ישראל. הסבר את תפקידה

המכריע, ובסס אותו על שני הכתובים. (6 נקודות)

ג. (1) קרא פסוקים א'-י"ד.

מה היה המניע של יהודה ליחס הלא הוגן שלו כלפי תמר? בסס את דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ה-כ"ו.

בפסוקים אלה יהודה נוהג בהגינות וביושרה כלפי תמר. בסס טענה זו על שתי ראיות מן הפסוקים, והסבר

כל ראייה. (8 נקודות)

פרק שני – שמות (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-5 (20 נקודות).

בשאלה שבחרת, ענה על סעיף א חובה (8 נקודות), ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (12 נקודות).

4. קרא שמות, פרק ב'.

ענה על סעיף א חובה.

א. קרא פסוקים י'-כ"ב.

(1) משה בבגרותו מתערב בשלושה עימותים. ציין מה הם שלושת העימותים. (5 נקודות)

(2) הסבר מהו ההבדל בין העימות השלישי ובין שני העימותים שקדמו לו. (3 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים א'-י' וגם שמות, פרק א', פסוק כ"ב.

(1) בפסוקים א'-י' מסופר על שלוש נשים הפועלות בתעוזה רבה. הסבר את התעוזה במעשיה של כל אחת משלוש הנשים.

בסס את דבריך על הכתוב. (6 נקודות)

(2) לדעתך, האם בת פרעה פעלה מתוך דאגה לזולת או מתוך דאגה לטובתה האישית? נמק את דבריך, ובסס אותם על הכתוב. (6 נקודות)

ג. (1) קרא פסוקים א'-י'.

הסבר כיצד הצלת משה דווקא על ידי בת פרעה הכשירה אותו להיות מנהיג. (6 נקודות)

(2) קרא פסוקים י"א-י"ב.

לדעתך, האם המעשה של משה מעיד עליו שהוא אכן ראוי להיות המנהיג שייתן את התורה לעם ישראל? נמק את דבריך. (6 נקודות)

5. קרא שמות, פרק ל"ג, פסוקים א'-ט"ז.

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים א'-ז.

(1) אחרי חטא העגל, ה' כועס על העם ומודיע למשה על החלטתו. מהי החלטה? בסס את דבריך על הכתוב.

(3 נקודות)

(2) הסבר את תגובת העם על החלטת ה' ואת תגובת משה על החלטת ה'. (5 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ז'-י"א.

(1) הבא מפסוקים אלה שתי ראיות המלמדות שהעם ביקש להביע כבוד כלפי ההתרחשות שמחוץ למחנה,

והסבר כל ראיה. (6 נקודות)

(2) "פתח האהל" הוא צירוף מנחה בפסוקים אלה.

לדעתך, האם צירוף מנחה זה מבטא הרגשת קרבה או הרגשת ריחוק של העם כלפי ההתרחשות שמחוץ

למחנה? נמק את דבריך ובסס אותם על הכתוב. (6 נקודות)

ג. (1) בפסוקים י"ב-י"ג ובפסוקים ט"ו-ט"ז משה מבקש בקשה אישית ובקשה הנוגעת לכלל ישראל.

הסבר את שתי הבקשות. (6 נקודות)

(2) קרא את דבריו של י' גרוסמן:

"בעקבות החטא מפסיק ה' את התהלכותו בקרב המחנה (ל"ג, ג) [...]. ממילא תפקיד ההנהגה מוטל

במשנה תוקף על כתפי המנהיג האנושי, הלוא הוא משה. בהקשר זה מבקש משה לדעת את דרכיו של

ה', בעיקר את צורת הנהגתו, בכדי שיוכל להוות תחליף ראוי".

(י' גרוסמן, פרשת כי תישא, "ברית י"ג מידות", מתוך אתר בית המדרש הווידטואלי של ישיבת הר עציון)

לדברי גרוסמן, מהו הקשר בין הבקשה האישית של משה ובין בקשתו הנוגעת לכלל ישראל? (6 נקודות)

פרק שלישי — נושאי הבחירה (28 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 6-10 (לכל שאלה — 28 נקודות).

ענה על סעיף א חובה (12 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (16 נקודות).

שיבת ציון

6. קרא יחזקאל, פרק ל"ז, פסוקים י"ג-כ"ח.

י וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם
 יי מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם
 יב על-אדמתכם וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי נאם-
 יג ה': ויהי דבר-ה' אלי לאמר: ואתה בן-
 יד אדם קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו
 יה ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל
 יז חברו: וקרב אתם אחד אל-אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים
 יח בידך: וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלו-אתגיד לנו
 יט מה-אלה לך: דבר אלהם כה-אמר אדני ה' הנה אני לקח
 כ א את-עץ יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתי
 כא אותם עליו את-עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד
 כב בידך: והיו העצים אשר-תכתב עליהם בידך לעיניהם: ודבר
 כג אליהם כה-אמר אדני ה' הנה אני לקח את-בני ישראל
 כד מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי
 כה אותם אל-אדמתם: ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי
 כו ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה-עוד לשני
 כז גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: ולא יטמאו עוד
 כח בגוליותיהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתו אתם מכל
 כט מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתו אותם והיו-לי לעם ואני
 לד אהיה להם לאלהים: ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד
 לה יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: וישבו
 לה ארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו-בה אבותיכם
 לו וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם ודוד עבדי
 לז נשיא להם לעולם: וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה
 לח אותם ונתתים והרביתו אותם ונתתי את-מקדשי בתוכם
 לט לעולם: והיה משכני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו-
 לו לעם: וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את-ישראל בהיות
 לח מקדשי בתוכם לעולם:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים כ"א-כ"ח.

על פי פסוקים אלה, מצב העם ישתנה בעתיד בתחומים אלה: המדיני, החברתי, המוסרי והדתי. הבא ראיה אחת לשינוי שיתרחש בשלושה מן התחומים, והסבר כל ראיה (סך הכול – שלוש ראיות).

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ט"ו-כ', שבהם מתואר מעשה סמלי של יחזקאל ואת דברי ב' סביר שלפניך:

"מעשה ההרכבה מאפשר ליצור משני מינים קרובים צמח אחד, עץ במקרה הזה, שהתכונות שלו טובות יותר מכל אחד ממרכיביו ושפירותיו הם בעלי התכונות הרצויות".

(ב' סביר, "שבט עצים גם יחד", מתוך אתר 929, יחזקאל, ל"ז)

(1) הסבר את משמעות המעשה הסמלי של יחזקאל בפסוקים אלה, וציין מה דברי סביר מוסיפים על משמעות המעשה. (10 נקודות)

(2) המעשה הסמלי נועד לעורר סקרנות ולמשוך את תשומת הלב של העם. הבא לכך ראיה מן הכתוב, והסבר את הראיה. (6 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"ג-י"ד ופסוק כ"ח.

(1) בפסוקים אלה חוזר השורש י-ד-ע. על פי כל אחד מן הפסוקים, מי הם אלה שיִדעו, ומה הם יִדעו? (6 נקודות)

(2) יש הטוענים שבפסוקים י"ג-י"ד כוחו של ה' בא לידי ביטוי רב יותר מבפסוק כ"ח, ויש הטוענים שבפסוק כ"ח, כוחו של ה' בא לידי ביטוי רב יותר מבפסוקים י"ג-י"ד.

הבא נימוק התומך בכל אחת מן הטענות, הסבר אותו, ובסס אותו על הכתוב. (10 נקודות)

א דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים אשר בענתות בארץ
 ב בנימן: אשר היה דבר-ה'־אליו בימי יאשיהו בן-אמון
 ג מלך יהודה בשלש-עשרה שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים
 ד בן-יאשיהו מלך יהודה עד-תם עשתי-עשרה שנה
 ה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות ירושלם בחדש
 ו החמישי: ויהי דבר-ה'־אלי לאמר: בטרם
 ז אצורך בבטן ידעתוך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא
 ח לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני ה' הנה לא-ידעתי דבר
 ט כי-נער אנכי: ויאמר ה'־אלי אל-תאמר נער אנכי כי על-
 י כל-אשר אשלחך תלך ואת כל-אשר אצורך תדבר: אל-
 כ תירא מפניהם כי-אתך אני להצילך נאם-ה'־וישלח ה'
 ל את-ידו ויגע על-פי ויאמר ה'־אלי הנה נתתי דברי בפיך:
 מ ראה הפקדתיך והיום הזה על-הגוים ועל-הממלכות לנתוש
 נ ולנתוץ ולהאביד ולהרוס לבנות ולנטוע: ויהי
 ס דבר-ה'־אלי לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל
 טו שקד אני ראה: ויאמר ה'־אלי היטבת לדאות כי-שקד
 יג אני על-דברי לעשות: ויהי דבר-ה'־אלי
 יד שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו
 טז מפני צפונה: ויאמר ה'־אלי מצפון תפתח הדעה על כל-
 יז יושבי הארץ: כי והנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה
 יח נאם-ה'־ויבאו ונתנו איש כסאו פתחו שערי ירושלם ועל
 טז כל-חומתיה סביב ועל כל-ערי יהודה: ודברתי משפטו
 יט אותם על כל-דעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים
 כ וישתחוו למעשי ידיהם: ואתה תאזר מתנך וקמת ודברת
 כא אליהם את כל-אשר אנכי אצורך אל-תחת מפניהם פן-
 כב אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד
 כג ברזל ולחמות נחשת על-כל-הארץ למלכי יהודה לשדיה
 כד לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו אליך ולא-יוכלו לך כי-אתך
 כה אני נאם-ה'־להצילך:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים ד'-י'.

על פי פסוקים אלה, ירמיהו משמיע טיעונים שבאמצעותם הוא מנסה להתחמק מן השליחות שהטיל עליו ה', ואילו ה' משמיע טיעונים שנועדו לעודד את ירמיהו לקבל עליו את השליחות. הבא והסבר שני טיעונים של ירמיהו ושתי תשובות של ה' על טיעונים אלה.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים י"א-י"ט.

בקטע זה יש מראות ודימויים.

(1) הבא דוגמה אחת למראה, והסבר את פשר המראה על פי דברי ה'. (8 נקודות)

(2) הבא דוגמה אחת לדימוי, והסבר כיצד הוא תורם להדגשת דברי ה'. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"ד-ט"ז ופסוקים י"ח-י"ט.

(1) על פי כל אחד מן הקטעים, הסבר מי נתון במצור, וכתוב מה יהיו תוצאות המצור על פי פסוקים י"ח-י"ט. (8 נקודות)

(2) קרא גם ירמיה, פרק כ"ו, פסוקים ז'-ח' ופסוק כ"ד.

הסבר כיצד הנבואה שניתנה בפרק א', פסוקים י"ח-י"ט בנוגע למצור ולתוצאותיו מתממשת בפרק כ"ו. (8 נקודות)

8. קרא במדבר, פרק ל"ה, פסוקים ט'-ל"ד.

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כִּי אֲתֶם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ כְּנָעַן: וְהַקְרִיתֶם
 לָכֶם עֵדִים עִרֵי מִקְלַט תְּהִיינָה לָכֶם וְגַם שְׂמֵה רֵצַח מִכֶּה-
 נַפֶּשׁ בַּשִּׁגְגָה: וְהָיוּ לָכֶם הָעֵרִים לְמִקְלַט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֵצַח
 עַד-עַמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט: וְהָעֵרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ-
 עֵרֵי מִקְלַט תְּהִיינָה לָכֶם: אֵת וְשֵׁשׁ הָעֵרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר
 לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעֵרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עֵרֵי מִקְלַט תְּהִיינָה:
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָגֵד וְלִתְּשֻׁבָה בְּתוֹכָם תְּהִיינָה שֵׁשׁ-הָעֵרִים הָאֵלֶּה
 לְמִקְלַט לְנוֹס שְׂמֵה כָּל-מִכֶּה-נַפֶּשׁ בַּשִּׁגְגָה: וְאִם-בְּכָלִי בְּרָזָלוּ
 הַכֹּהֵן וַיָּמָת רֵצַח הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֵצַח: וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-
 יָמוּת בָּהּ הַכֹּהֵן וַיָּמָת רֵצַח הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֵצַח: אֹו בְּכָלִי
 עֵץ יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הַכֹּהֵן וַיָּמָת רֵצַח הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֵצַח:
 גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת-הָרֵצַח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ הוּא יִמְתְּנוּ: וְאִם-
 בַּשִּׁנְאָה יִהְיֶה אוֹ-הַשְּׁלִיךְ עָלָיו בְּצַדִּיקָה וַיָּמָת: אוֹ בְּאֵיבָה
 הַכֹּהֵן בִּידוֹ וַיָּמָת מוֹת-יוֹמָת הַמִּכֶּה רֵצַח הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית
 אֶת-הָרֵצַח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ: וְאִם-בְּפֶתַע בְּלֹא-אֵיבָה הִדְפוֹ אוֹר
 הַשְּׁלִיךְ עָלָיו כָּל-כָּלִי בְּלֹא צְדִיקָה: אוֹ בְּכָל-אֶבֶן אֲשֶׁר-יָמוּת
 בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת הוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֶשׁ
 רַעְתּוֹ: וְשִׁפְטוֹ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים
 הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרֵצַח מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשִּׁיבּוּ אֹתוֹ
 הָעֵדָה אֶל-עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר-נָס שָׂמָה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד-מוֹת
 הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר-מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: וְאִם-יָצָא יָצָא
 הָרֵצַח אֶת-גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס שָׂמָה: וּמָצָא אֹתוֹ
 גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרֵצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת-הָרֵצַח
 אִין לוֹ דָּם: כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרָי-
 מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֵצַח אֶל-אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: וְהָיוּ אֵלֶּה
 לָכֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: כָּל-מִכֶּה-
 נַפֶּשׁ לְפִי עֵדִים יֵרֵצַח אֶת-הָרֵצַח וְעַד אֶחָד לֹא-יַעֲנֶה בְּנַפְשׁ
 לְמוֹת: וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפְשׁ רֵצַח אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לְמוֹת
 בְּיָמוֹת יוֹמָת: וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנוֹס אֶל-עִיר מִקְלָטוֹ לְשׁוֹב

(שים לב: המשך הקטע וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

לִשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת הַכֶּהֵן: וְלֹא־תִחַנְפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא יִחַנֵּף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכְפֹּר
 לְדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שָׁפְכוּ: וְלֹא תִטְמֵא אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי
 הֵ' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ענה על סעיף א – חובה.

א. (1) קרא פסוקים ט"ז-כ"ג.

הבא דוגמה אחת להבחנה בין רוצח בשגגה ובין רוצח במזיד על פי אופן הרצח ודוגמה אחת להבחנה ביניהם

על פי המניע לרצח. הסבר כל אחת מן הדוגמאות. (8 נקודות)

(2) מהו התפקיד של העדה על פי פסוק כ"ד, ומהו תפקידה על פי פסוק כ"ה? (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) קרא פסוקים י"ט-כ"ה. הסבר את התפקיד של גואל הדם לאחר שאירע רצח. כיצד החברה מגבילה אותו אם

אירע רצח בשגגה? (8 נקודות)

(2) קרא פסוקים ל"א-ל"ד ואת דברי מ' גרינברג.

"ערכיותם של חיי אנוש היא מעבר למערכת הערכים האחרים. נפסל הרעיון לפיו אפשר לאמוד חיי אדם

בשווה-כסף ולא כל שכן שאי אפשר לשקול את ערכו של אדם כנגד ערכו של אדם אחר. הרעיון של

פיצוי כלשהו בטל ומבוטל".

(מ' גרינברג, "הנחות היסוד של החוק הפלילי במקרא: ג", מתוך אתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח)

הסבר כיצד הרעיון שגרינברג מציג בא לידי ביטוי בפסוקים. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"א-י"ב ופסוקים כ"ה-ל"ג.

(1) מפסוקים אלה אפשר להסיק כי התפקיד של עיר המקלט הוא גם להגן על הרוצח וגם להענישו. הסבר אמירה

זו ובסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ד-כ"ז וגם את דברי א' כסלו:

"המחוקק נתן מקום לגאולת הדם כנראה משום שלא יכול לבטל אותה, אך גם הגן על הרוצח בשוגג

שאינו ראוי למות על מעשיו. החוק הוא דוגמה יפה להתמודדות פרגמטית [מעשית] של החוק עם

המציאות החברתית שאומנם אינה לרוחו, אך הוא גם אינו יכול לעקור אותה מיסודה".

(א' כסלו, "כשהחוק מתמודד עם מציאות חברתית שלא ניתן לשנות", מתוך אתר 929, במדבר, ל"ה)

לפי כסלו, החוק בפסוקים אלה נחקק מתוך פשרה עם המציאות החברתית. הסבר טענה זו ובסס את דבריך

על הכתוב. (8 נקודות)

מזמורי תהלים

9. קרא תהלים, פרק ח'.

לַמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּיתִּית מִזְמוֹר לְדָוִד: הֵאֱרִינֶנּוּ מִה־אֲדִיר שִׁמְךָ
 בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תָּנָה הַזֹּדֶךְ עַל־הַשָּׁמַיִם: מִפִּי עוֹלָלִים ו
 וַיִּנְקִים יְסֻדֹת עֵז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמַתְנַקִּים: כִּי־
 אֲרֵאָה שְׁמִיךָ מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנֹתָ:
 מִה־אֲנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ: וְתַחֲסֶרְהוּ מַעַט
 מֵאֱלֹהִים וּכְבוֹד וְהַדָּר תַּעֲטֶרְהוּ: תִּמְשִׁלְהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל
 שְׁתָּה תַחַת־רַגְלָיו: צַנָּה וְאַלְפִים כֹּלֵם וְגַם בַּהֲמוֹת שָׂדֵי:
 צְפוֹר שָׁמַיִם וּדְגֵי הַיָּם עִבְרֵ אַרְחוֹת יָמַיִם: הֵאֱרִינֶנּוּ מִה־
 אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ:

ענה על סעיף א – חובה.

א. הבא מן המזמור שלוש דוגמאות לגדולת ה', והסבר כיצד גדולה זו באה לידי ביטוי בכל אחת מן הדוגמאות שהבאת.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) הסבר את שני ההיבטים המנוגדים בתיאור מעמד האדם במזמור. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) קרא גם בראשית, פרק א', פסוקים כ"ז-כ"ח.

הסבר איזה מן ההיבטים האלה בא לידי ביטוי בבראשית, פרק א'. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים ה'-י' ואת דברי סופוקלס (מחזאי יווני בן המאה החמישית לפנה"ס).

"אין קץ לנפלאות, אבל נפלא מכול הוא בן־אנוש".

(סופוקלס, אנטיגונה, תרגום ט' כרמי, הוצאת דביר, 1970, עמ' 38)

(1) הבא ראיה אחת המלמדת שלמשורר תהלים, פרק ח' ולסופוקלס יש תפיסה דומה בנוגע למעמד האדם.

הסבר את הראיה. (8 נקודות)

(2) הבא ראיה אחת המלמדת שלמשורר תהלים, פרק ח' ולסופוקלס יש תפיסה שונה בנוגע למעמד האדם.

הסבר את הראיה. (8 נקודות)

ספרות החוכמה — הרהורים על החיים

10. קרא קהלת, פרק א'.

א דברי קהלת בן-דוד מלך בירושלם: הכל הבלים אמר
ג קהלת הכל הבלים הכל: מה-יתרון לאדם בכל-עמלו
ד שיעמל תחת השמש: דור הלך ודור בא והארץ לעולם
ה עמדת: וזרח השמש ובא השמש ואל-מקומו שואף זרח
ו הוא שם: הולך אל-דרום וסובב אל-צפון סובב וסובב הולך
ז הרוח ועל-סביבתיו שב הרוח: כל-הנחלים הלכים אל-
ח הים והים איננו מלא אל-מקום שהנחלים הלכים שם הם
ט שבים ללכת: כל-הדברים יגעים לא-יוכל איש לדבר לא-
י תשבע עין לראות ולא-תמלא און משמע: מה-שהיה הוא
יא שיהיה ומה-שנעשה הוא שיעשה ואין כל-חדש תחת
יב השמש: יש דבר שיאמר ראה-זה חדש הוא כבר היה לעלמים
יג אשר היה מלפננו: אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שיהיו
יד לא-יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרנה:
יז אני קהלת הייתי מלך על-ישראל בירושלם: ונתתי את-
יח לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל-אשר נעשה תחת
יט השמים הוא ו ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו:
כ ראיתי את-כל-הפועלים שנעשו תחת השמש והנה הכל
כא הכל ורעות רוח: מעות לא-יוכל לתקן וחסרון לא-יוכל
כב להמנות: דברתי אני עם-לבי לאמר אני הנה הגדלתי
כג והוספתי חכמה על כל-אשר-היה לפני על-ירושלם ולבי
כד ראה הרבה חכמה ודעת: ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת
כה היללות ושכלות ידעתי שגם-זה הוא רעיון רוח: כי ברב
כז חכמה רב-כעס ויוסף דעת יוסף מכאוב:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים י"ב-י"ח.

(1) הבא מן הכתוב שתי ראיות המלמדות שקהלת חשב שהחוכמה אינה מיטיבה עם האדם. הסבר את דבריך.
(6 נקודות)

(2) הסבר את הנימוק של קהלת להוכחת טענתו שהחוכמה אינה מיטיבה עם האדם. (6 נקודות)

ענה על אתד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים א'-ז'.

(1) קרא פסוקים ב'-ג'.

על פי הטענה של קהלת בפסוקים אלה, הסבר מדוע הכללת ספר קהלת בספרי המקרא מעידה על נועזות.
(8 נקודות)

(2) קרא פסוקים ה'-ז'.

הסבר כיצד באמצעות תיאור תופעות הטבע בפסוקים ה'-ז' קהלת מחזק את טענתו בפסוקים ב'-ג'.
(8 נקודות)

ג. קרא פסוקים ח'-י"א.

(1) הסבר כיצד טענת קהלת בפסוק י"א מחזקת את קביעותיו בפסוק ב' ובפסוק ג'. (8 נקודות)

(2) הסבר מדוע ספר קהלת משמש ראיה המלמדת שטענת קהלת בפסוק י"א איננה תמיד נכונה. (8 נקודות)

שים לב: המשך הבחינה בעמוד 16.

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על סעיף א חובה (7 נקודות) ועל אהד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות).

11. קרא שופטים, פרק ח', פסוקים א'-י"ז.

* "אליו" — אל גדעון

** "עוללות אפרים" — ענבים מאיכות נמוכה שנבצרים בסוף העונה. כאן הם נבצרים לכאורה על ידי בני אפרים. "בציר אביעזר" — הבציר העיקרי והמובחר. כאן הבציר מתבצע לכאורה על ידי גדעון, שהוא כנבית אביעזר.

א וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אַפְרַיִם
 ב מִה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָנוּ לְבַלְתִּי קְרָאוֹת לָנוּ פִי הַלֵּכֶת
 ג לְהִלָּחֵם בְּמִדְיָן וּיְרִיבוּן אִתּוֹ בַּחֲזֹקָה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִה־
 ד עָשִׂיתִי עִתָּה כִּכֶּם הֲלֹא טוֹב עָלְלוֹת אַפְרַיִם מִבְּצִיר אַבְיָעוֹזר:
 ה בִּידְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שְׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֶרְבֹ וְאֶת־זָאֵב וּמִה־
 ו יִכְלָתִי עֲשׂוֹת כִּכֶּם אִי רִפְתָּה רוּחַם מֵעָלְיוּ בְּדַבְּרוֹ הַדָּבָר הַזֶּה:
 ז וַיִּבֹא גְדֵעוֹן הַיִּרְדְנָה עִבְרָה הוּא וּשְׁלֹש־מֵאוֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ
 ח עֵיפִים וְדָדִפִּים: וַיֹּאמֶר לְאֲנָשֵׁי סְפוֹת תִּנְוֹנָא כְּכֹדוֹת לַחֵם לְעַם
 ט אֲשֶׁר בְּרַגְלֵי בִּיעֵיפִים הֵם וְאֲנֹכִי רֹדֵף אַחֲרֵי זִבְחָ וְעַל־מִנְעַ
 י מַלְכֵי מִדְיָן: וַיֹּאמֶר שְׂרֵי סְפוֹת הֲכֹף זִבְחָ וְעַל־מִנְעַ עִתָּה בִּידְךָ
 יא פִּי־נִתֵּן לְצַבָּאָךְ לַחֵם: וַיֹּאמֶר גְּדֵעוֹן לִכֹּן בַּתֵּךְ הִיא אֶת־זִבְחָ
 יב וְאֶת־עַל־מִנְעַ בְּיָדִי וְדִשְׁתִּי אֶת־בְּשָׂרְכֶם אֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר
 יג וְאֶת־הַבְּרֻקָּנִים: וַיַּעַל מִשֶּׁם פְּנוּאֵל וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כִּזֹּאת
 יד וַיַּעֲנוּ אוֹתוֹ אֲנָשֵׁי פְנוּאֵל כֹּאֲשֶׁר עָנוּ אֲנָשֵׁי סְפוֹת: וַיֹּאמֶר
 טו גַּם־לְאֲנָשֵׁי פְנוּאֵל יֹאמְרוּ בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם אֲתִיץ אֶת־הַמַּגְדָּל
 טז הַזֶּה: וְזִבְחָ וְעַל־מִנְעַ בְּקִרְקֹד וּמַחְנֵיהֶם עִמָּם
 טז כַּחֲמֹשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף כָּל הַנּוֹתָרִים מִכָּל מַחְנֵה בְנֵי־קַדְסִים
 יז וְהַנְּפֹלִים מֵאֵה וְעֹשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חֶרֶב: וַיַּעַל גְּדֵעוֹן דְּרָךְ
 יח הַשְּׂכוּנִי בְּאֵהֶלִים מִקַּדְסִים לְנֹכַח וַיִּגְבְּהָהּ וַיִּךְ אֶת־הַמַּחְנֵה
 יט וְהַמַּחְנֵה הָיָה בַטַּח: וַיִּנְסוּ זִבְחָ וְעַל־מִנְעַ וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּלְכְּדוּ
 כ אֶת־שְׁנֵי מַלְכֵי מִדְיָן אֶת־זִבְחָ וְאֶת־עַל־מִנְעַ וְכָל־הַמַּחְנֵה
 כא הַחֲרִיד: וַיֵּשֶׁב גְּדֵעוֹן בֶּן־יֹאשׁ מִן־הַמְּלַחְמָה מִלְּמַעְלָה הַחֲרָס:
 כב וַיִּלְכְּדוּ־נְעַר מֵאֲנָשֵׁי סְפוֹת וַיִּשְׁאַלְהוּ וַיִּכְתֹּב אֵלָיו אֶת־שְׂרֵי
 כג סְפוֹת וְאֶת־זְקֵנֵיהֶם שִׁבְעִים וּשְׁבַעֵה אִישׁ: וַיִּבֹא אֶל־אֲנָשֵׁי סְפוֹת
 כד וַיֹּאמֶר הִנֵּה זִבְחָ וְעַל־מִנְעַ אֲשֶׁר חֲרַפְתֶּם אוֹתִי לֵאמֹר הֲכֹף זִבְחָ
 כה וְעַל־מִנְעַ עִתָּה בִּידְךָ פִּי נִתֵּן לְאֲנָשֶׁיךָ הַיַּעֲפִים לַחֵם: וַיִּקַּח אֶת־
 כו זְקֵנֵי הָעִיר וְאֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבְּרֻקָּנִים וַיִּרְעֵ בָהֶם אֶת
 כז אֲנָשֵׁי סְפוֹת: וְאֶת־מַגְדָּל פְּנוּאֵל נָתַץ וַיְהַרְגֵ אֶת־אֲנָשֵׁי הָעִיר:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. בקטע שלפניך גדעון מתעמת עם שלוש קבוצות מבני ישראל ועם אויב שאיננו מבני ישראל.

מי הן שלוש הקבוצות מבני ישראל, ומיהו האויב שאיננו מבני ישראל?

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים א'-ג' וגם שופטים, פרק ז', פסוקים כ"ד-כ"ה.

הסבר על פי שופטים, פרק ז', פסוקים כ"ד-כ"ה, מדוע הטענה כלפי גדעון בפסוקים א'-ג' אינה נכונה.

ג. קרא פסוקים א'-ג'.

במשלי, פרק ט"ו, פסוק א' נאמר: "מענה רך ישיב חמה", כלומר אדם יחדל לכעוס אם יגיבו על דבריו בדרך רכה ופייסנית.

הסבר כיצד פתגם זה בא לידי ביטוי בשיח בין גדעון לבין המתלוננים עליו.

ד. קרא פסוקים ד'-ט', י"ד - י"ז.

הסבר מדוע תגובת גדעון בפסוקים ט"ו-י"ז חמורה כל כך.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך